

բայէլի ժողովրդին պատմութիւնը» (հինգ հատոր), ցոյց տալու համար թէ ինչպէս մարդարէններուն մէջ կամաց կամաց կազմուած էր վարդապետութիւն ու ծէս չունեցող, սրտի մաքրութեան եւ արդարութեան սիրոյն մէջ միայն կայացող կրօնքի մը գաղափար։ 1892ին կը հասնէր մինչեւ Յիսուսի թուականը։ Եւ այսպէս, մեռնելէ առաջ, ի գլուխ կը հանէր իր կեանքին մեծ գործը, որ նպատակ ունէր պատմել ծագումն ու զարգացումը այն բարոյական գաղափարին որ քրիստոնէութեան իսկութիւնն է եւ որ յաւիտենական կրօնքը կը կազմէ։ Այդ վերջին տարիներուն մէջ, միշտ համոզուած ըլլալով թէ, այս կամ այն կերպով, զէջագէջ սխալներու եւ ձախողութեան մէջէն, իտեալը կ'իրագործուի աշխարհին

մէջ եւ թէ ճշմարտութիւնը վերջ ի վերջոյ պիտի յաղթանակէ, համոզուած՝ ասկից զատ՝ թէ բոլոր բարոյական, ընկերական, կրօնական ճշմարտութիւնները բարդ ու յարաբերական նկարագիր մը ունին, հեզնոտ ու բարեացակամ հանդարտութեան մը հաճած էր, հեզնոտ՝ ամէն անձկամիտ ու աններող վարդապետութեան համար, բարեացակամ՝ զէպ ի ճշմարեալ, զէպ ի բարին, կամ պարզապէս զէպ ի երջանկութիւնը ձգտող ամէն ճիգ։ Ոչ հիւսանդութեան տառապանքները, ոչ մահուան մերձեցումը այդ հանդարտութիւնը չվերգովեցին։ «Գործնաւարտեցի, ըսաւ, երջանիկ կը մեռնիմ։ Մեռնելէն աւելի բնական բան չկայ՝ Ընդունինք տիեզերքին օրէնքը»։

ՊԵՐԹԸԼՈ

ՀԱՅ ԷԶԵՐ

ՏԱՂ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱՆԻՆ

Յորժամ նստեալ կայի ի տան՝ յանկարծ լուայ զլուսն զայն, թէ զմիածինը տարան, միա՛կ որդեակ, միա՛կ որդեակ, իմ միածին Յիսուս որդեակ։

Իբրեւ խելաթափ դուրս ելայ, յանկարծ զխաչն յուսն տեսայ, Մարմնովս յերկիր տարածեցայ, միա՛կ որդեակ, եւն։

Ո՛վ Մագդաղենացի, հասի՛ր, ներքոյ ձեռին իմոյ մատիւր, Զգառնուկն իմ տարան ի խաչել, միա՛կ որդեակ, եւն։

Կանայք Նրուսագեմացիք, միթէ՞ զորդեակն իմ դուք տեսի՞ք, Զճանապարհն ինձ ցոյց տայիք, միա՛կ որդեակ, եւն։

Իսկ նոքա ի ճանապարհին զկաթիլքն արեան նշան տալին, Հեռուստ տեսայ զպայլքն ի զառին, միակ որդեակ, եւն։

Եւր մըտօք իմացաւ որդիս եթէ մայր իմ զայն ի յետիս, Յայմժամ խոցեաց սուրն ի սրտիս, միա՛կ որդեակ, եւն։

Սրտէ՛ ի սիրտ խօսէր առ իս թէ՛ մի՛ զայր, մաքուր աղաւնիս, Զի յաւելուս ցաւն ի սրտիս, միա՛կ որդեակ, եւն։

Առեալ տարան ի Գողգոթա, մերկացուցին զմարմինն նորա, Տարածեցին խաչին վերայ, միա՛կ որդեակ, եւն։

Իբրեւ լուայ զձայն բեւեռին, զսիրտ իմ բոլոր կարատեցին, Ո՛րպիսի աչք է որ տեսին, միա՛կ որդեակ, եւն։

ՏԱՂ ԱՍԱՑԵԱԼ Ի ՎԵՐԱՅ Ս . ԿՈՒՍԻՆ ՄԱՐԻԱՄՈՒ

Մաքուր եւ սուրբ ստեանց քոյին փափաքիմ, սէր իմ, փափաքիմ
 Յոյժ յոյժ կարօտով,
 Դարձուցանել սիրով առ նոյն պաղատիմ, սէր իմ, պաղատիմ,
 Նշով ի խոր թշուառութեան յառապիմ, սէր իմ, յառապիմ
 Յոյժ յոյժ կարօտով,
 Ակն ունելով նախնի սիրոյս, արդ այրիմ, սիրով քով այրիմ:

Իբր եղջերու յոյժ տապաքեալ ծարաւիմ, սէր իմ, ծարաւիմ
 Յոյժ յոյժ կարօտով,
 Խանդակաթեալ սիրով Գրիստոսին տոչորիմ, սէր իմ, տոչորիմ,
 Ներքնապէս համայն կրբիք պապակիմ, սէր իմ, պապակիմ
 Յոյժ յոյժ կարօտով,
 Ակն ունելով նախնի սիրոյս, արդ այրիմ, սիրով քով այրիմ:

Յորժամ յիշեմ զքեզ տարփմամբ խամբանամ, սէր իմ, խամբանամ
 Յոյժ յոյժ կարօտով,
 Ի բնաւից կարօտութեանց թալկանամ, սէր իմ, թալկանամ,
 Եւ թէ զիարդ կեամ առանց քո, զարմանամ, սէր իմ, զարմանամ
 Յոյժ յոյժ կարօտով,
 Ակն ունելով նախնի սիրոյս, արդ այրիմ, սիրով քով այրիմ:

Այրի հոգոյս ծարաւելոյս սաստկագին, սէր իմ, սաստկագին,
 Յոյժ յոյժ կարօտով,
 Ճօղեա՛ սիրով ըզչնորհրս քո մեղմագին, սէր իմ, մեղմագին,
 Զի զովացայց ըստ քո առատ պարգեւին, սէր իմ, պարգեւին,
 Յոյժ յոյժ կարօտով,
 Ակն ունելով նախնի սիրոյս, արդ այրիմ, սիրով քով այրիմ:

Վիեննայի վանք,
 տաղարան թիւ 405

ՏԱՂ ՍԻՐՈՅ

Իմ հոգոյս հոգեկ՝ եարուսմ,
 Դանի քու քովէդ դնայիս,
 Հոգիս ի մարմնոյս ելաւ .
 Ի մահուան դուռն դնայիս .
 Վաղվրձօքն մինչ իրիկուն
 Կուլայի ու զքեզ կ'ուզէի,
 Դիչերն մինչ որ լուսանայր
 Բո՛ւ սիրոյս ես քուն չլնայի:

Կօղալն ալ ի խօսք ելաւ .
 Իր եարուն գանգատներ արաւ .

— Հանց մի որ սիրես դու զիս,
 Ինձ ասէ որ ես գիտենամ:

— Ես ալ քնար պիտէի
 Զօրն ի քո գիրկ կենայի,
 'Կամ ապրջմէ գօսի՝
 Քո միջացդ գիրկ անէի,
 Կամ աղբերական ջրիկ՝
 Դայի քո բերանդ մտնէի,
 Կամ գարնանային ցոյրիկ՝

Ես ի քո վրադ ցօղէի,
 Կամ ապրջմէ լարեր՝
 Հետ քեզի պէսպէս խօսէի .
 (Ջականջդ դու յիս արա՛
 Ու լսէ զիմ գանգատնիս .)
 Կամ քաղցր նոսր գինի՝
 Զօրն ի քո շիշան կենայի,
 Դէմ գայի զլեզուդ պաղնէի .
 Ես ծիծեռնիկ պիտէի,
 Բուռն ի ձեր տուն զընէի,
 Զազ հանէի ճովոսայի
 Ու սիրովդ կշտանայի .
 Վաղվրձն մինչ իրիկուն
 Ի երեսդ ի վեր հայէի .
 Իրիկունն երբոր միթնէի,
 Դայի քո ծոցդ մտնէի .
 Դիչերն մինչ որ լուսանայր
 Ես ի քո ծոցդ պաղնէի,
 Երբ որ առաւօտանայր,
 Ես ի բուռն ճովոսայի .
 Երբ որ լոյսն լուսանայր
 Աշխրհի՛ս վրայ ժուս գայի:

Վիեննայի վանք,
 Զեառգիւր, թիւ 354